

PRÁVNICKÝ STAV V USA – HISTORIE A SOUČASNOST

RADIM SELTENREICH

katedra právních dějin Právnické fakulty UK

Snad v málokteré zemi na světě došel právnícký stav k takovému významu a důležitosti jako právě v USA. Nebude jistě přehnané, uvedeme-li, že jsou to právě zástupci a představitelé této profese, kteří v dnešních Spojených státech vykonávají svou činností nemalý vliv na každodenní chod společnosti a tak přenesené i na způsob, jakým tato společnost sebe samu chápe, reflektuje a v neposlední řadě i definuje.¹⁾

Nárůst potencionálních „sporných okolností“ v ekonomicky vysoce rozvinuté společnosti spolu s pro laika již dávno „neprostupnou houbou“ nejrůznějších statutů a soudních precedentů v podmínkách 50+1 právních řádů činí z právníka pomocníka ve většině amerických domácností stejně nepostradatelného jako třeba domácího lékaře či daňového poradce.

Termín „mít svého právníka“ představuje však pouze jednu vrstvu stále rostoucího vlivu tohoto stavu v USA. V té nejvyšší lze totiž dokonce přímo hovořit o nemalé politické váze tohoto společného profesí spjatého uskupení v každodenním americkém životě. Právě právníky lze tak často spatřit ve významných veřejných funkcích,²⁾ stejně tak ovšem je mimořádně obávanou silou jejich zvnějšku na politiku působící lobby,³⁾ konečně nejlepším výrazem „moci stavu“ jsou zřejmě nesmírné pravomoci jeho devíti vrcholných reprezentantů na půdě Nejvyššího soudu USA.⁴⁾

V tomto smyslu se ostatně nejedná o poznatek nedávného data. Tak již Alexis de Tocqueville ve svém pozorování z roku 1835⁵⁾ je uchvácen rozsáhlými pravomocemi Nejvyššího soudu, když přímo hovoří o největší soudní moci, jaká kdy byla

¹⁾ Sociologové v této souvislosti zdůrazňují, že tak jako byli dříve symbolem Ameriky kovbojové, tak jsou nyní jimi právě právníci.

²⁾ Původní profesí právníky tak můžeme najít nejen mezi americkými prezidenty (Buchanan, Lincoln, Cleveland), ale třeba i mezi senátory a členy Sněmovny reprezentantů (v letech 1790-1830 tak plně dvě třetiny senátorů byly právníky). Viz L.M. Friedmann – „A History of American Law, New-York, 1985 (2. vydání) – str. 647.

³⁾ Viz nedávné zablokování návrhu zákona ve státě Alabama, který by omezil porotou přisuzované částky ve prospěch poškozených v případech občansko-právních deliktů hodnotou 500 000 dolarů (a tak následně i snížil podíl právníků na této částce). Zákon byl zablokován právě advokátní lobby. Viz V. Pěchota – „Systém a metoda amerického práva“ v „Právník“ – 6/1996 (str. 511-536), str. 529.

⁴⁾ R. Bork tak neváhá hovořit přímo o ohrožení demokracie – viz ústřední motiv jeho knihy – R. Bork – „Amerika v pokušení“, Praha, 1993.

⁵⁾ Viz výňatek z Tocquevillových názorů („Alexis de Tocqueville on Lawyers and Judges“) v K. Hall, Wiecek, Finkelmann – „American Legal History (Cases and Materials)“, New-York, 1991 – str. 307-312.

soudnímu orgánu svěřena. Stejně tak tomuto bystrému pozorovateli neuniká ani poznání nemalého vlivu právního stavu, kterého tak přímo považuje za jakéhosi garanta proti případným „excesům demokracie.“⁶⁾

Jakkoli nepravděpodobně to tak dnes již zní, začátky právního stavu na severoamerickém kontinentě, byly ovšem všechno, jen ne idylické. Pravý opak je pravdou.

Koloniální Amerika byla opět jednou tou zemí, kde lidstvo nakrátko snilo svůj odvěký sen o zemi bez právníků. A i když se to ukázalo být nemožným, přetrvával tento sen v myslích puritánských vůdců alespoň v podobě úvah o jasných a každému srozumitelných formách výkonu spravedlnosti. S tím pak i nerozlučně souvisí jednoznačně čitelná snaha prvotního období po zatlačení odborného právního stavu mimo reálný význam a jeho nahrazení laickým prvkem. Ten je pak skutečně pro počátky práva na americkém kontinentu i nemálo významným.

Připomenout je tak zde nutno hlavně tu okolnost, že ačkoliv kolonie navazovaly (a nemohly jinak) na právní systém mateřské země, přeci jen zde zároveň existovaly i významné odlišnosti. Především tak již poměrně záhy počínají vznikat kodifikace, snažící se jistým způsobem vymezit a shrnout existující právo.⁷⁾ Dále je nutno zdůraznit i tu skutečnost, že zdaleka nelze hovořit o jednotném koloniálním právním systému – blíže pravdě je naopak protichůdný předpoklad, tj. kolik kolonií, tolik právních systémů.⁸⁾ S tou výhradou ovšem, že právní systémy větších a důležitějších kolonií (typicky Massachussets, Virginia) nezřídka nemalou měrou ovlivňují právní život svých menších sousedů. Lze tak někdy přímo hovořit o trojí vzájemně se prostupující tradici, formující právní řád jednotlivé kolonie – vlastní, sousední kolonie a mateřské země.

Právě s posledně jmenovanou pak byly spjaty i ty nejdůležitější úvahy reprezentantů právního stavu (či v právních intencích uvažujících laiků). Zjednodušeně by šly asi vyjádřit často zmiňovaným biblickým přirovnáním o „starém vínu v nových sudech“ – tedy jak přetransformovat anglické common law do nových podmínek. Do souladu totiž bylo nutno uvést snahu anglických autorit přizpůsobit právo kolonií domácímu standardu (minimálně zde neměl existovat rozpor) s realitou života v „Novém světě.“⁹⁾

Ten pochopitelně měl svá specifika, v různé míře se odrážející i v právním životě své doby. A opět se od sebe navíc odlišovaly i jednotlivé kolonie – přirozeně (charakter země, klimatu), strukturálně (kolonie královské, obchodní, vlastnické) a ideologicky (větší vliv puritanismu v Nové Anglii, quakeři v Pensylvánii atd.). To vše se následně v zpětné vazbě odráží a projevuje i v statutech každé z kolonií, které – jakkoli vzhledem k uvedeným odlišnostem rozdílné – shodně doplňují common law.¹⁰⁾ Toto spolu s equitou¹¹⁾ pak tvoří v americkém právním systému dodnes tra-

⁶⁾ V této souvislosti rozvíjí Tocqueville i zajímavou myšlenku, že právníci si jsou ve svých názorech a zvycích částečně podobní s aristokracií. Hall – str. 310.

⁷⁾ Ne nerelevantní je v této souvislosti i úvaha o významu puritánské víry v psané slovo.

⁸⁾ Viz Friedmann – str. 93.

⁹⁾ Zajímavou úvahou o přejímání common law obsahuje i zamyšlení W. Blackstona („W. Blackstone on Reception“) – Hall – str. 24-25.

¹⁰⁾ Viz P. Hay – „Einführung in das amerikanische Recht“, (4. vydání), Darmstadt, 1995, str. 2.

¹¹⁾ Dnes už pouze stát Delaware má zvláštní „courts of chancery“, které rozhodují podle equity. Viz Pěchota – str. 523.

dici „práva jednotlivého případu“ (a bázi soukromoprávní části) oproti stále rostoucímu počtu statut vydávaných ze strany jednotlivých států i federace (a upravujících zejména problematiku veřejnoprávního sektoru). Samotné common law je odříznuto od svého anglického zdroje až po vyhlášení nezávislosti v roce 1776 (zákaz přejímání anglických soudních precedentů vydaných po tomto datu), když však již zásadně předurčilo charakter amerického práva jako systému, v němž významnou roli hraje soudcovská tvorba práva (převzata právě z anglického common law).¹²⁾

Kromě práva, které právníký stav v amerických koloniích používal, je nutno připomenout i místa, kde se tak dělo. Reč tedy bude o soustavě a organizaci soudů. Právě jejich charakter totiž zpětně napovídá mnohé i o podmínkách, v nichž první právníci na severoamerickém kontinentě pracovali a žili, a – což je vlastně ještě důležitější – z jakých vrstev společnosti „se rekrutovali“ a kým tak vlastně byli.

Opět se tak především nelze ubránit srovnání s Anglií 17. století. Tam na sto specializovaných soudů, zde jen holá nezbytnost, která dlouho neumožňuje vytvoření odborné soudní větve veřejné moci. Vskutku – „nevydělení se“ specializovaných soudů ze „zárodečné hmoty“ veřejné moci a správy („public bussiness“) zůstává určujícím rysem amerických koloniálních soudních orgánů vlastně po celé toto období.

V nejvyšší rovině je tak lépe než o soudech nutno hovořit o orgánech legislativy a exekutivy, které v části své činnosti jednají jako soudy. Tak typicky ve Virginii tzv. „Quarter Court“ (později „General Court“) zasedající 2-3 krát ročně nepředstavoval nikdo jiný, než právě guvernér a koncil (legislativní orgán).¹³⁾ Byli to tedy totiž lidé, kteří se nejprve usnesli na právu, aby později dle něj rozhodovali případy a vynucovali jej.

Nižší rovina pak představuje obraz ještě pestřejší a zajímavější. Byly to totiž právě tzv. „county courts“, které se staly asi nejživotnějším nástrojem určité sociální kontroly „zespodu“. Opět se nejednalo ani tak o soudy v moderním smyslu slova – daleko spíše lze hovořit o výkonu důležitých administrativních funkcí (prolínajících se s soudními) a dotýkajících se všech důležitých záležitostí lokálního významu.¹⁴⁾ Dlužno přitom pochopitelně dodat, že opět každá kolonie měla svou vlastní pyramidu soudů, v jejímž základu však nejrůznější „ad hoc soudy“ (či magistráty), od nichž pak nejrůznější bylo možno odvolání právě k „county courts“.

Zcela zvláštní pozice pak náležela dvěma soudním subsystemům – soudům admirality a kancléřství (chancery – spjatým právě s právem equity). Společným znakem obou byla nepřítomnost poroty a tak i otevírající se příležitost mateřské země zvýšenou měrou zasahovat do soudních záležitostí kolonií. Skutečně se postupem času oba typy soudů stávají převodovou pákou Londýna ve snaze o posílení vlastního vlivu na americkém kontinentě.

Toto úsilí – zvláště patrné na počátku 18. století – dostává v této době svůj čitelný výraz v soudní oblasti i zřízením tzv. „Privy Council“ – orgánu, ke kterému do Londýna mají směřovat nejen odvolání od koloniálních soudů, ale který má dbát

¹²⁾ Viz V. Knapp – „Teorie práva“, Praha, 1995.

¹³⁾ Friedmann – str. 42.

¹⁴⁾ Tamtéž – str. 40.

i na soulad koloniální legislativy s anglickou. Přes nejednoznačně odhadovaný vliv tohoto orgánu na právní život koloniální Ameriky lze jistě i zde vystopovat onen fatální spor odstředivých a dostředivých sil ve vztahu mateřská země-kolonie, jehož definitivní rozuzlení přinesl až rok 1776.

Z výše uvedeného vymezení soudních orgánů a aplikovaného práva vyplývá mnohé i pro pokus o charakteristiku raného údobí právního stavu – či lépe lidí zabývajících se právem – v severní Americe. Vrátit se je tak nutno především k již zmíněnému zdůraznění role laiků v prvopočátcích právního života země. „První právníci“ skutečně nechápali právo jako svůj výlučný zdroj obživy, necítili se být svázáni případnými disciplinárními předpisy a neměli ani odpovídající vzdělání a přípravu. Všechny tyto znaky, považované dnes již za nediskutovatelnou podmínku nutnou pro přiznání existence právního stavu, zde chyběly. Diktátem dne byla „holá nezbytnost“ a ideologické představy prvních vůdců. V ideálních představách o „městě na pahorku“ nezbývalo jednoduše pro stigmatem „chytristicky“ a formalismu obtěžkané právníky – místo.

Ani po opadnutí této „první vlny“ však vývoj nesměřuje jednoznačně k odbornosti a vyhraněné právní profesi. V rámci lokálních komunit, jejichž duchu nejlépe odpovídají právě „county courts“ dlouho přetrvává paternalistický (a kolektivistický) přístup k výkonu práva, neumožňující zatím anonymní a formálně-odborný postoj k jeho aplikaci, tolik příznačný pro pozdější období.

Přesto si nelze ovšem ani představovat, že by znalost práva musela nutně upadnout na nejnižší myslitelný stupeň. Kupříkladu ve Virginii jsou nezdávka soudci představitelé místní elity a bohatí statkáři, kteří si pokládají za čest být důvěrně obeznámeni jak s domácími statuty, tak anglickým common law.¹⁵⁾ Obecně však skutečně platí, že soudci jsou, už vzhledem k vylíčené soudní soustavě, laiky nedosahujícími úrovně nepatrné hrstky odborníků své doby.¹⁶⁾

Takto nastíněný obraz pro 17. století doznává ovšem již ve století následujícím nemalých a podstatných změn. Předně k zániku spíše harmonický obraz malých komunit s tendencí k urovnávání sporů (institute „justice of peace“ ovšem i potom v nejrůznějších podobách přežívá) a také vzrůstající se ekonomika se počíná dožadovat jasných a nesporných „pravidel hry“.

S takto změněnou situací se i „nezbytné zlo“ – právníci vracejí na scénu.¹⁷⁾ Zatímco pro některé je právo stále ještě jen zaměstnáním na půl úvazku, jiní se jím již živí zcela a výlučně. Rozdílná je konečně i jejich kvalita – od stavovským vědomím zcela prodchnutých profesionálů (výjimečně vzdělaných až v londýnských „inns of court“) až k příležitostným a pokoutním praktikům.¹⁸⁾

¹⁵⁾ Tamtéž – str. 51.

¹⁶⁾ Což není nutně vždy považováno za zvlášť velkou škodu. Tak W. Penn roku 1682 ve svém návrhu „vlády pro Pennsylvánii“ zdůrazňuje, že dobré mravy a dobří lidé jsou důležitější než dobré právo, protože druhé závisí od prvního a nikoli naopak – tedy přesný opak dnešní idey právního státu s dominujícím důrazem na kvalitu práva jako pojistky proti excesům lidí. W. PENN – „*First frame of government*“ v Hall – „*American Legal History*“ – str. 20-21.

¹⁷⁾ Ze předchozí nepřátelství nebylo malé, o tom svědčí například ta okolnost, že massachusettský zákoník z roku 1641 „*Body of liberties*“ zakazoval „nájemnou obhajobu“. Viz Friedmann – str. 94.

¹⁸⁾ J. M. SOSIN – „*The aristocracy of the long robe*“ („*The origins of judicial review in America*“), New-York, 1989 – str. 53.

Počet právníků zůstává ovšem po celé 18. století nadále velmi malý, přičemž skrovné jsou i počátky zatím spíše cechovně orientovaného vědomí spolunáležitosti této profesní skupiny.

Už i nyní se ovšem objevují prvě významné – ve své většině příznačně konzervativně orientované – osobnosti (soudci Kent, Shaw, Cooley), kteří za svůj hlavní úkol považují právě přizpůsobení anglického common law americkým poměrům. Konzervatismus – tedy politický postoj, který se právě v případech právníckého stavu nezřídka považuje za jemu vlastní, nebyl ostatně ani mezi americkými právníky vskutku ničím výjimečným. Mnoho z nich tak v nastávající revoluční válce za nezávislost zůstává na straně krále, zamčtet ovšem ani nelze, že nejvýmluvnější obhájce a přední „budovatele“ nachází věc revoluce a nově vznikající stát opět právě v řadách představitelů právnícké profese.¹⁹⁾

S rozvojem ekonomického podnikání dochází v 19. století i k nemalému nárůstu v počtu členů právníckého stavu.²⁰⁾ Okolnost, která byla vyvolána mimo jiné právě tím, že právnícká profese se poměrně rychle přeměňuje v moderní a dynamické povolání, nabízející poměrně slušnou šanci na úspěch a podstatné zlepšení sociálních podmínek. Jistý „tradicionalistický aspekt“ lze naopak stále ještě spatřovat ve skutečnosti, že povolání se nezřídka uchovává jako „rodinné určení“ a předává z otce na syna. Pokud bychom pak toto období chtěli výrazněji odlišit od doby současné, museli bychom asi zdůraznit ten fakt, že zejména prvá polovina 19. století je tím obdobím, kdy ještě neexistují právnícké firmy a kdy tak pracovní báze každého právníka spočívá kromě porady klientům právě v osobní účasti na soudě.

Tuto – zdánlivě samozřejmou – okolnost, je nutno zdůraznit. Vzhledem k existenci porotního systému (a také přítomnosti hojného publika)²¹⁾ musel právník kromě znalosti práva prokázat i nemalou výmluvnost, řečnické nadání a porozumění pro psychologickou dispozici přítomných a dané chvíle (mnohdy to byly právě tyto „mimoprávní momenty“, které rozhodovaly o právníkově reputaci v místě jeho působitě a byly i rozhodujícím faktorem při klientově volbě právního zástupce). Byl to pak nakonec právě až vzestup praktikování „na způsob Wall Street“, který zasadil tomuto „řečnickému stylu“ ránu, z které se již nevzpamatoval.

Sklonek 19. století se tak vskutku zdá být oním obdobím, kdy se situace počíná dramaticky měnit – a sice v neprospěch „řemeslně zručného“ jednotlivce, do jehož pozice pomalu ale nezadržitelně vstupuje na principu továrny organizovaná právnícká firma. V tom je ostatně skrytá i největší výtka, která je tomuto „Wall Street stylu“ (označení podle místa, kde započal) adresována – přeměna svébytného před-

¹⁹⁾ Právníky tak byli kupříkladu Adams, Jefferson, Jay. Výmluvné svědectví o podílu právníků na tvorbě ústavy poskytuje kniha D. FARBER, S. SHERRY – „*A History of the American Constitution*“, St. Paul, 1990.

²⁰⁾ Bylo-li tak kupříkladu v Massachusetts roku 1740 15 právníků, přesně o století později jich zde můžeme nalézt už 640 (desetkrát více ve vztahu k celkové populaci státu).

²¹⁾ V době neexistence televize a jiných masmédií byl soudní proces pochopitelně daleko větší událostí než je tomu dnes. Vystoupení vyhlášených řečníků mezi advokáty se tak stávalo skutečnou „místní senzací“. Slovní bitvy reprezentantů obou stran přitom trvaly někdy i řadu hodin, v jejich závěru se tak někdy prosazovaly fyzicky lépe vybavené typy. Zvlášť se tak do paměti současníků zapsal – jinak také významný politik – Daniel Webster. Viz J. F. Kennedyho „*Profily odvahy*“ či kniha Irvinga Stona o legendárním obhájci Darrowovi – „*Clarence Darrow obhájce*“.

stavitele právní profese v pouhé převodové kolečko mechanismu, v jehož celkovém pohybu se již neumí orientovat. Je-li tak pro 19. století pravidlem osamělý jedinec (už dva partneři tehdy znamenali firmu), století následující situaci zcela převrací. Pravidlem je právnická firma s – v průběhu času – stále ztíženějším přístupem k pozici společníka (navíc se stává zcela legitimní – a stále více žádoucí – i existence právníka, který už sám v podstatě nenavštěvuje soudní síň a přesto vede ve své stále užší specializaci v rámci daného právního odvětví navýsost úspěšnou a finančně zabezpečenou kariéru).²²⁾

Zvláštní, svébytným a nezaměnitelným koloritem prostoupenou, atmosféru pak v sobě zahrnují dějiny právnického stavu na „Hranici“, tedy na oné pomyslné konečné čáře mladé americké civilizace, která se v průběhu času stále více posouvala na „Západ“, aby pak konečně vplynula do opačným směrem postupujícího kalifornského osídlení. Právě tento legendami opředený „bezprávný Divoký Západ“ se stával nezřídka i cílem dobrodruhů (a nejen jich) mezi právníky, kteří zde přicházeli pomoci zejména při vyjasňování pozemkových sporů a vymáhání dluhů. Právě tyto dvě položky se tak nakonec i stávají páteří tamější praxe, když takovéto místní vymezení nelze než chápat ve vysoce extenzivním smyslu – pro velké vzdálenosti mezi jednotlivými klienty právníkům někdy nezbyvalo než urazit celou řadu dní v sedle („riding on circuit“).²³⁾ To ostatně platilo i pro soudce těchto oblastí. Ještě později se zde stává zvlášť výnosným právnickým povoláním úloha agenta železničních společností, pověřeného řešením pozemkových sporů při vítězném tažení železnice na Západ. Bez zajímavosti ani není, že to byli v této oblasti nezřídka právě právníci, kteří byli pověřováni výkonem veřejných funkcí (ty ostatně pak i nemálo prospívaly soukromé praxi).

Na jihu Spojených států byli právníci (a zejména soudci mezi nimi) podrobeni zejména v první polovině 19. století jinému dilematu. Dochované materiály z této doby přinášejí nanejvýše zajímavé svědectví o jejich přístupu k řešení všudypřítomné rasové otázky a někdy také i (zejména ve zdůvodněných rozsudcích) obraz skutečného zápasu mezi vlastním svědomím a právním řádem, kterému se cítili být zavázáni sloužit – při nutnosti chápat otroka jako věc ve smyslu vlastnického práva se všemi z toho plynoucími následky.²⁴⁾ Pominout v této souvislosti nelze ani tu okolnost, že se (a to i ve „svobodných státech“) černošští právníci etablovali ve Spojených státech jen velmi pomalu – tak např. jen tři zástupci této rasy v seznamu právníků státu Massachusetts v roce 1870.²⁵⁾

Ani jiná z „minorit“ – ženy – to ostatně v této souvislosti neměla jednoduché. Jsou to tak právě až 70. léta 19. století, kdy je prvním z nich dovoleno, a to po nemalých překážkách a nelehkém boji za jejich překonání, vykonávat právnickou profesi.²⁶⁾

²²⁾ V 80. letech našeho století má tak obří právní firma „Baker and McKenzie“ už na 500 právníků, výjimkou nejsou ani pobočky firem v řadě jiných (i velmi vzdálených) zemí. Viz Friedman – str. 691.

²³⁾ S sebou si právník bral na cestu krom osobních věcí už jen náhradní povlečení a právní knihy. Této „školy života“ se dostalo ještě Lincolnovi. Viz Friedman – str. 309.

²⁴⁾ Výmluvné svědectví o justici na americkém „Jihu“ poskytuje zejména kniha R.M. Covera – „Justice accused“, New Haven, 1975.

²⁵⁾ Friedman – str. 639.

²⁶⁾ Zajímavý doklad o boji Ann Lockwoodové o její působení jako první ženy před „Supreme Court“ – viz S. Robbins – „Law and Literature“, New-York, 1990 – str. 263-274.

Pokud se pak profesních organizací právníků – „bar associations“ dotýká, ani zde se nejednalo o jednoznačný a přímočarý vývoj. Výčet negativně chápaných pří-
vlastků bychom navíc mohli rozšířit i o slovo „jednotlivý“, což platí zejména pro zá-
rodečný koloniální vývoj, kdy každá z kolonií staví vlastní a svébytné podmínky
pro připuštění do takto vymezené organizace (dlužno přitom podotknout, že do-
dnes existují mezi „bars“ jednotlivých států určité rozdíly). Oproti Anglii se však na-
konec poměrně shodně opouští idea stupněm kvalifikace a hodnosti členěného sta-
vu (tedy členění na serjeants, barristers a solicitors, counsellors atd.), které tak
nejprve v koloniích (zejména New Jersey) a později i státech (New York, Virginia)
zůstává pouze ojedinělým a časově přechodným jevem.

Jsou to tak nakonec soudy, kterým je svěřen výběr právníků, kteří před nimi mo-
hou následně vystupovat, přičemž již v období revoluce se stává dominantním tzv.
„massachusettský systém“, který předpokládá, že právník připuštěný k praktiková-
ní před jediným „county court“ získává následně právo vystupovat i před všemi
ostatními (umocněný tzv. „delawarskou metodou“ – připuštění jakýmkoliv loká-
ním soudem znamená plné členství v „bar“ příslušného státu a právo praxe před ja-
kýmkoliv jeho soudem). Podmínky se přitom, jak již naznačeno, stát od státu růz-
ně lišily. Společnou zůstává ovšem povětšinou variace na základní témata – tedy
stanovení různého počtu let univerzitního vzdělávání (či přímo diplom), stejně ja-
ko i délky praxe (tedy jakéhosi koncipientství v právní kanceláři), eventuálně při-
cházela do úvahy i zkouška (uplatňována zejména právě v oblasti „Hranice“).

Dlužno ovšem dodat, že přístup k splnění daných podmínek byl v 19. století ješ-
tě více než benevolentní, když ekonomický rozmach země spolu s údobím „jack-
sonovské demokracie“ více než napomáhá tolerantnímu postoji vůči velké, amorf-
ní a otevřené právnícké profesi.²⁷⁾

Navíc je nutno i říci, že být členem „bar“ se v tomto smyslu dotýkalo pouze
možnosti vystupovat před příslušnými soudy. „Bars“ si však zatím naprosto ještě
neosobovaly právo disciplinárně usměrňovat chování svých členů, či dokonce ho-
vořit jejich jménem. Obrat v situaci tak nastává až roku 1870 v souvislosti s oficiál-
ním založením „Bar of the City of New-York“. Byť i tento vznik souvisí zprvu pou-
ze s integrací té lepší části z tehdy přítomné právnícké veřejnosti New-Yorku
a nepřesahuje tak zprvu rámec určitého elitního sociálního klubu – zažehnutá jiskra
záhy přeskakuje i do jiných států a měst, aby nakonec našla svůj výraz i na federál-
ní rovině. Roku 1878 je v Saratoze založena „American Bar Association“ (ABA), již
je v následujícím století souzeno stát se skutečně reprezentativní organizací ameri-
ckých právníků. Již ve svých počátcích však stanovuje vlastní požadavky na příjí-
mání členů (normou se stává písemná zkouška) a řeší i problémy zdánlivě jdoucí nad
její rámec (uniformita práva atd.). Celkový trend prvního období ke zkvalitnění
právní profese a jejich služeb vrcholí pak roku 1908 v přijetí „kánonu“ profesio-
nální etiky, kterým se má do budoucna chování právníků řídit.²⁸⁾

²⁷⁾ Friedman – str. 317.

²⁸⁾ Právníká etika je tak dodnes součástí výuky na univerzitách. – I nyní ovšem platí, že složená zkouš-
ka umožňuje působení jen před soudy státu, kde byla vykonána (a také před federálními soudy). –

Vrcholnou pozici v rámci právního stavu v USA zaujímají ovšem – podobně jako v Anglii – soudci. Podobnost, která ostatně není v nejmenším náhodná – stejně jako tam je jejich podíl na tvorbě práva i zde rozhodně vyšší než na evropském kontinentu a stejně jako tam ani zde není možno stát se soudcem na základě vlastního úsilí a téměř bezprostředně (čekatelská lhůta) po absolvování fakulty. Naše pozornost se tak musí v následujícím zaměřit na americký soudní systém.

Ten se po vylíčených koloniálních počátcích již poměrně záhy ustálil ve své nynější podobě. Ta je pak na území Spojených států představována padesáti vzájemně nezávislými státními systémy a jedním společným systémem federálním. Přes různorodost často nanejvýše matoucí terminologie lze říci, že soustava státních soudů si je vzájemně podobná ve svém trojstuňovém uspořádání, představovaném soudy první instance, odvolacími soudy a nejvyšším soudem státu. U federálního systému je nutno zmínit nejprve rozčlenění na soudy obecné a speciální, když první z jmenovaných se opět člení do tří instancí, reprezentovaných obvodními a odvolacími soudy v prvních dvou stupních, nad nimiž se pak ještě tyčí Nejvyšší soud USA, jehož klenba v sobě za splnění určitých podmínek může zahrnout i soustavu státních soudů, ke kterým tak vlastně představuje i jediný možný propojovací článek.²⁹⁾

Způsob, jakým je úřad soudců na těchto jednotlivých soudech obsazován, pak má své historické pozadí, které více než výmluvně zrcadlí moc, kterou tito reprezentanti právního stavu v USA dosáhli. Byla to totiž právě obava před jejich rostoucím vlivem, která přiměla reformátory „jacksonovské éry“ alespoň na státní úrovni k nahrazení dosavadní praxe guvernérského jmenování (a senátního potvrzení) pravidelnou lidovou volbu soudců. Druhým prostředkem k dosažení téhož účelu byla idea kodifikace, již ze své podstaty logicky omezující soudcovskou tvorbu práva a tak i soudní moc.³⁰⁾ Od poloviny 19. století se tak vskutku datuje určitá dichotomie při obsazování úřadů státních soudců. Zatímco zhruba třetina států si uchovala (či se navrátila) systém guvernérského jmenování, ve zbylých dvou třetinách jsou soudci voleni – a to buď přímo, nebo zastupitelským sborem.³¹⁾

Doba před občanskou válkou je konečně zajímavá i tím, že na jedné straně pojistek soudcovské nezávislosti (definitiva a neodvolatelnost) zbavování soudci v téže době pro sebe úspěšně rozhodují už od koloniálních dob se vleklou „spor s porotami“. Otázka, zda porotcům přináležejí rozhodovat pouze o faktech případu nebo také o právu, které se k němu vztahuje, je vyřešena právě ve prospěch první z uvedených alternativ.³²⁾

Členství (povětšinou dobrovolné) asi v 2000 místních advokátních sdruženích tak završuje právě ABA (obecně platí, že kupříkladu disciplinární dohled je mnohem volnější než u lékařů). – Významnou roli v rámci druhotných pramenů práva sehrávají tzv. „Restatements“, představující vlastně jakési neoficiální kodifikace soudního práva, vypracovávané „American Law Institute“, který tak významně působí v rámci zmíněné snahy o větší uniformitu práva při srovnání právních řádů jednotlivých amerických států. Právě zde tak má právníký stav jedinečnou příležitost vyjádřit svůj názor na průběh fungování celého právního systému. – Viz Pěchota – str. 522-536.

²⁹⁾ Viz T.E. Patterson – „The American Democracy“ (2. vydání), New-York, 1993 – str. 618.

³⁰⁾ Svou roli zde pochopitelně sehrál Fieldův zákoník občanského procesního řízení pro stát New-York (1848), přijatý i v řadě jiných států. Viz Hall – str. 324-325.

³¹⁾ Určitý kompromis mezi oběma systémy představuje tzv. „Missourýský plán“ (přijatý i některými dalšími státy), který předpokládá, že guvernér vybere ze speciální komisi připraveného seznamu jednoho kandidáta, který po roce musí být pro další období potvrzen ve svém úřadě přímo lidovou volbou. Viz Patterson – str. 620.

³²⁾ Hall – str. 331-332.

Ani jmenování federálních soudců do úřadu chápaného jako „life tenure“ (zrušitelné pouze procedurou „impeachmentu“) a prováděné prezidentem nesvědčí o přílišné autonomii soudní větve státní moci ve vztahu k okamžité politické konstelaci politických sil. Vedle náhody uvolněného místa potřebuje totiž potencionální kandidát kromě odborných znalostí i „politické vyznání“ shodné se stranickou příslušností právě úřadujícího prezidenta. Je tak dnes už nepříliš pravděpodobným, že by republikánský prezident jmenoval „demokraticky“ orientovaného soudce a naopak.

Součástí federální vládní moci – a v americkém chápání i šířeji pojatého právníckého stavu – je konečně i department spravedlnosti na čele s „Attorney General“. Na úrovni federálních obvodů jsou pak reprezentanty zájmů Unie úřady návladních Spojených států (United States Attorney), kteří vystupují jako žalobci v trestních věcech a zastupují Spojené státy i ve věcech civilních. V rovině států jim pak zpravidla odpovídají pro jednotlivé „counties“ jmenování státní návladní.³³⁾

Zcela zvláště je pak nutno v rámci federálních orgánů vyzvednout úlohu a pozici Nejvyššího soudu USA („Supreme Court“) a to zejména v jeho roli strážce ústavnosti, kterou na sebe na počátku 19. století strhl rozhodnutím ve věci Marbury v. Madison.³⁴⁾ Je to totiž právě „judicial review“ (soudní přezkoumávání rozhodnutí) v oblasti ústavnosti, které dnes činí z tohoto orgánu (a přesně v Tocquevillově duchu) jeden z nejmocnějších a nejdiskutovanějších soudů světa. Problém tkví v tom, že vykládat v striktním právním smyslu americkou ústavu, která je více než 200 let stará a vznikla tak za zcela jiných sociálních a ekonomických podmínek, je všechno jen ne snadné.

Vzniká tak závažná otázka, jak vlastně ústavu číst a vykládat, a také – což je ještě závažnější, zda soudci Supreme Court nechtou v takto definované ústavě nikoli to, co tam skutečně je, ale spíše to, co by tam rádi vzhledem k své osobní politické a názorové orientaci viděli. Ve své zcela vyhrocené podobě pak otázka – tak, jak ji formuloval neúspěšný kandidát na pozici soudce Nejvyššího soudu Robert Bork³⁵⁾ zní: „Kdo skutečně vládne Americe – lidem zvolení zákonodárci nebo devět jmenovaných soudců?“ Ať už pak odpověď bude jakákoli, popřít rozhodně nelze jedno – byl to právě Supreme Court, v jehož křeslech se v průběhu jeho existence vystřídali ti nejvýznačnější představitelé právníckého stavu, jaké Amerika kdy měla.³⁶⁾ Osobnosti, které nejenže uvedly v život a rozvinuly teorie, které se staly pevnou součástí ústavních nauk, ale které nezřídka i přímo udávaly směr celému americkému právnímu myšlení.³⁷⁾

³³⁾ Pěchota – str. 532.

³⁴⁾ Význam tohoto přelomového rozhodnutí (a otázky „judicial review“) byl již zhodnocen v nepřeberné řadě úvah a knih. Za všechny jmenujme různé aspekty tohoto problému reflektující eseje zveřejněné v J.H. Garvey, T.A. Aleinokoff – „Modern Constitutional Theory: A Reader“ (2. vydání), St. Paul, 1991.

³⁵⁾ Viz již zmiňovaná Borkova kniha „Amerika v pokušení“. Jeden z posledních zajímavých příspěvků v „nekonečné diskusi“ zveřejnil R. Dworkin – „The Moral Reading of the Constitution“ v „The New-York Review of Books“ 5/1996, str. 46-50.

³⁶⁾ V dlouhém výčtu tak defilují jména takových osobností, jakými byli Marshall, Story, Brandeis, Douglas a mnozí další. Podrobněji k jejich životu a dílu např. G.E. White – „The American Judicial Tradition“, New-York, 1988 nebo L.H. Tribe – „God save this honorable court“, New-York, 1985.

³⁷⁾ Viz M. Rheinstein – „Einführung in die Rechtsvergleichung“ (2. vydání), Mnichov, 1987 – str. 72-73.

V našem pojednání zbývá konečně ještě učinit zmínku o způsobu studia a přípravy budoucích právníků na výkon jejich profese, rozšířenou o krátkou úvahu nad právníckou literaturou. Málo totiž nakonec ve svých konečných důsledcích sjednotilo „stavovské vědomí“ tolik, jako právě vědomí společně studované a také zaznamenávané právní literatury, v níž se tak až k dnešku snad nejvýrazněji zrcadlí právní život určité doby.

V koloniálních počátcích byly právnícké knihovny ještě povětšinou malé a roztroušené, když dominantní pozici v nich zaujímal pojednání o anglickém právu (v pozdějším období je tak nutno vyzvednout zejména nemalý význam Blackstonova díla).

Systematicky zaznamenávané a publikované soudní případy, které mají nasycit hlad právníků (v „case-law“ systému ostatně nanejvýše pochopitelný) po případech z domácí soudní praxe souvisí pak až s porevolučním obdobím, když za první vlašťovku v tomto směru můžeme pravděpodobně považovat úvodní svazek „Connecticut Reports“ publikovaný roku 1789.

Mnohdy se ovšem jednalo pouze o otrocké zachycení soudcových slov, na druhé straně zde však lze už i vysledovat snahu o připojení vysvětlujících esejů k projednávané problematice. Jmenování oficiálních zpravodajů pak nepochybně znamená určitou standardizaci záznamů, jinou tendenci, která se faktickou cestou prosazuje, je okolnost, že „reports“ velkých států používají ve srovnání s menšími větší autority.

Konečně též začínají být publikována i pojednání domácích příslušníků právníckého stavu, zaměřená k nejrůznějším aspektům právního života – tak třeba „Practical Treatise on the Law of Contracts“ (J. Chitty) z roku 1839. Prvá polovina 19. století je konečně i dobou, v níž se objevují prvé svébytné osobnosti domácí právní vědy a teorie, jejichž věhlas sahá někdy až na kontinent – tak zejména J. Story a J. Kent. Myšleno je ovšem i na druhou stranu mince, a tak vznikají i prvé manuály pro laiky jako třeba „Every man his own Lawyer“. Do roku 1830 je taktéž založeno asi už na dvanáct právních periodik, které významnou měrou přispívají k utužení stavovského vědomí.³⁸⁾

Od druhé poloviny 19. století až k dnešku pak už všechny doposud naznačené trendy jen pokračují v dosavadním vývoji. Ne vždy však ku prospěchu věci – především tak lavinovitou a bližší orientaci znemožňující měrou narůstá počet nejrůznějších „reports“ (asi 18 v roce 1810 a už přes 8000 přesně o století později). Toutéž měrou narůstá ostatně i počet nejrůznějších právníckých časopisů a ostatních publikací. Závazným znakem dne se přitom čím dál více stává i stále užší specializace jednotlivých periodik.

Pokud se pak vzdělávání právníků dotýká, jeho začátky byly – jak také jinak – velmi skrovné. Specializovaná výuka právu se počala vyvíjet nejprve z praktikování v právní kanceláři některého ze zavedených advokátů. Tam zaměstnaní budoucí adepti práva (většinou ovšem obdrželi za svou práci vskutku jen „hladovou mzdu“) tak mohli sledovat svého mistra „při díle“, četli Blackstona a Coka a především

³⁸⁾ Podrobněji k celé problematice – viz Friedman – str. 321-33.

vlastnoručně přepisovali nemalé množství nejrůznějších právních listin, které si žádaly rozmnožení.³⁹⁾

A byly to právě kanceláře těch právníků, kteří našli ve výuce a předávání zkušeností zvláštní zálibení, z kterých se začaly vyvíjet první právní školy na severoamerickém kontinentě. Podobnými zůstávaly ostatně i techniky výuky, které se zprvu příliš nelišily od metod používaných kanceláři.

První, a snad i neúspěšnější, z těchto škol byla založena soudcem Reevem v Litchfieldu (Connecticut) asi roku 1784. Ani celonárodní reputace, kterou si získala (roku 1813 ji navštěvovalo už na 55 studentů), ji však nakonec neochránila od úpadku a ukončení činnosti roku 1833. Ten však byl paradoxně způsoben právě rostoucí konkurrencí – myšlenka sama se tedy ukázala být životaschopnou. Škola sama přitom ve výuce používala přednáškovou metodu, když plně trvání nabízeného kursu představovalo 14 měsíců provázených pravidelným sobotním přezkušováním (už zde lze přitom nalézt v praxi myšlenku, která je dodnes pevnou a velmi populární součástí právní výuky v USA, totiž ideu tzv. „moot courts“ – tedy modelovaného soudního jednání).⁴⁰⁾

Skloněk 18. století je ostatně i tou dobou, v níž právní výuka počíná nesměle, ale jistě zapouštět své kořeny i na univerzitách. Historické prvenství zde přitom přináší „College William and Mary“ pro rok 1779, kdy George Wythe začíná vyučovat „Law and Police“ na prvním univerzitou pro výuku práva vyčleněném – místě.⁴¹⁾ V krátkém časovém sledu nastoupenou cestu zřízením dalších profesorských míst pro výuku práva potvrzují i jiné univerzity, mezi nimiž rozhodující pozice nepochybně náleží Harvardu.

Zde k rozvoji právní výuky, jejíž zahájení se váže k roku 1816, nepochybně přispělo rozhodnutí Nathana Daneho (autora úspěšné knihy „A general abridgment and digest of american law“) poskytnout ve vineriánském duchu⁴²⁾ finanční podporu pro vyučujícího pedagoga. Následně pak vzniká i svěbytná, k univerzitě přičleněná právnická škola (Law College).

Škola se již záhy může vykázat čísly značně převyšujícími navyklý průměr – roku 1844 ji navštěvuje na 163 studentů a v jejím vlastnictví je i na 12 000 knih.⁴³⁾ Přes tento nesporný pokrok zůstává ovšem praxe v kancelářích i nadále hlavním zdrojem právnického vzdělávání, kterou povětšinou nevynechávají ani studenti univerzit. Tato „škola zkušenosti“ si udržuje své výsadní postavení skoro až k samotnému počátku našeho století – právě tehdy se ovšem už stává i více než zřejmým, že budoucnost bude patřit právnickým školám, a sice těm z nich, které jsou přidruženy k univerzitám.

Důvodů pro tento posun v chápání jejich významu bylo více – univerzitní vzdělání (titul L. L. B.) tak jistě předně dodávalo svému nositeli prestiže, s kterou se pra-

³⁹⁾ Nežádka tak reálně hrozilo, že dřina mechanického kopírování bude ta jediná zkušenost, kterou si adept právního řemesla odnese. Viz J.F. Alexander – „Legal Careers in Eighteenth-Century America“ v Robbins – „Law and Literature“ – str. 162-164.

⁴⁰⁾ Friedman – str. 319-320.

⁴¹⁾ Hall – str. 333.

⁴²⁾ Ch. Viner, anglický autor 18. století úspěšné knihy o anglickém právu, podporoval finančně Blackstonovy přednášky na Oxfordu.

⁴³⁾ Friedman – str. 322.

xe v kanceláři nemohla srovnávat. Zapomenout však nelze ani na ten fakt, že vynález psacího stroje činí přítomnost studenta-přepisovatele v kanceláři nadbytečnou – též úkol mohou od nynějška vykonávat i sekretářky a písárky (zjemňující tak jejich výhradně mužské prostředí). Roku 1900 tak už můžeme v USA napočítat na 33 různých právnických škol existujících tu v užším, tu ve (zpravidla) volnějším napojení na mateřskou univerzitu (absolvování některé z „college“ není v té době ještě podmínkou vstupu na právnickou školu a právnické vzdělávání tak ani není chápáno v dnešním postgraduálním smyslu).⁴⁴⁾

Ještě předtím ovšem dochází ve způsobu výuky (a nejen v ní) k významným změnám. U jejich zrodu pak stojí Harvard (k němuž se v průběhu času nemálo dalších právnických škol přidává) a rok 1870, kdy se na tamější právní škole stává děkanem Christopher C. Langdell. Ten na školu přichází se zjevným reformním úmyslem, kterému pak nechává zaznít hned v několika směrech.

Harvardská právnická škola se tak po určité krizi na počátku 2. poloviny 19. století stává opět „standard-bearer“ – školou, která udává úroveň a směr. Za Langdellovými reformami stojí přitom hluboké přesvědčení, že právo je vědou, jíž je nejlépe možno studovat skrze její původní prameny. Tomu pak odpovídá i asi jeho nejdůležitější pedagogický počín, totiž výměna „text-book“ za „case-book“. Do budoucna mají tedy studenti poznávat právo z knih, v nichž jednotlivé chronologicky a logicky za sebou seřazené příklady (případy soudní praxe) dokumentují organický vývoj příslušného právního odvětví. To vše pod vedením pedagoga, který jim na základě vhodně kladených otázek a na nich vystavěné diskusi takovýto „vhled“ do problému zpřístupňuje. „Socratic method of teaching“ se tak skutečně (přes počáteční odpor) vžívá jako legitimní způsob výuky užívaný až k dnešku.

Na tomto – jistě nejdůležitějším – bodě se však Langdellovy reformy nevyčerpávají. Mezi další z řady jeho úspěšně provedených návrhů patří tak zejména rozšíření studia ze dvou na tři léta, zavedení přijímací zkoušky (nebo předchozí nabytí bakalářského diplomu) jako podmínky pro imatrikulaci, závěrečné zkoušky v jednotlivých kursech, rozšíření právní knihovny, učitelé zaměstnaní na plný úvazek s celkovým zvýšením jejich počtu a konečně také v neposlední řadě i založení univerzitního odborného časopisu (Harvard Law Review), v kterém by kromě učitelů mohli publikovat i nejnadanější z žáků.⁴⁵⁾

Vše toto a ještě mnohem více (kupříkladu možnost na delší dobu rozloženého večerního studia) platí pak až k dnešku. V USA tak v současnosti existuje na 170 právnických škol sdružených povětšinou v „American Association of Law Schools“ (AALS) a uznaných též od ABA za způsobilé k přípravě absolventů pro advokátní povolání.⁴⁶⁾ Podmínkou přijetí je dosažení bakalářské hodnosti a složení LSAT („Law School Admission Test“). První rok se studují povinné předměty, další dva výběrové. Úspěšný absolvent obdrží nakonec akademickou hodnost doktora práv – J.D.⁴⁷⁾

⁴⁴⁾ Tamtéž – str. 607.

⁴⁵⁾ Hall – str. 337.

⁴⁶⁾ Hay – str. 263.

⁴⁷⁾ Pěchota – str. 533-534.

Pokojné (až stojaté) vody rozbouřilo v druhé polovině 60. let i na právnických školách celospolečenské hnutí za občanské svobody a práva, které na okamžik pozměnilo jinak tradičně konzervativní smýšlení právnického dorostu.⁴⁸⁾ Do svých obvyklých kolejí se situace ovšem vrací již v 70. letech (kdy mimochodem dochází k skutečné „explozi“ soudních pří) a zejména pak v Reaganově éře.

Celkově lze říci, že právníky v dnešní Americe provází pověst, která není z historického hlediska pohledu na tento stav nikterak neobvyklá, která však zde vzhledem k charakteru „pevnými pravidly hry“ vymezené americké společnosti nabývá zcela zvláštní příchuti a aktuálního zabarvení, totiž – „nepopulární, ale nezbytní“.⁴⁹⁾ Nechme tak na závěr plně zaznít paradoxnímu bonmotu historie, který z uzavřeného kruhu našeho pojednání více než zřetelně vyplývá: pro zemi, která započala svou existenci snem o nepotřebnosti právníků, se tito nakonec stali symbolem.

LEGAL PROFESSION IN THE USA – PAST AND PRESENT

S u m m a r y

The author of the article examines the development of the legal profession on the present territory of the United States in the historical context – since the earliest colonisation where the utopian belief in the harmonious coexistence of people led to the conviction about no need for lawyers – up to the present days where the lawyers exercise extraordinary influence upon what is going on in the country and upon the way the country reflects itself.

The important role of the American lawyers is connected with the role of law and keeping the rules of game in general as well as the complexity of the legal circumstances in the country embracing fifty diverse law systems in its states and the fifty-first system of law on the federal level.

The author deals with the lawyers role and position as it has evolved since the colonial era over establishment of independence (where in the courts decisions the application of the precedents coming from England was rejected but the very principle of the legal precedent was preserved) to the contemporary understanding of law and its rule. The article examines the development and exercise of the legal profession. It emphasises the contribution made by big legal firms to the lawyers – especially attorneys style of work.

The author gives his historical outline with respect to special conditions of applying law in the Southern and in the Western states of the Union. He pays considerable attention to judges, especially the judges of the Supreme Court of the U.S.A.; he also looks at this institution in terms of its function of a guarantee of the constitutional principle.

The major part of the study is concerned with the issue of education and legal instruction of the new members of the legal profession in the U.S.A. Development has arrived at a point where people become judges and performers of other legal professions on the basis of education acquired from the faculties of law, experience gathered in legal practice, and on the basis of general social recognition.

⁴⁸⁾ Zajímavé svědectví skýtají i přehledy amerických sociologů, které dokládají, že právě tehdejší zfilmování novely nositelky Pulitzerovy ceny Harper Lee „To kill a mockingbird“ s Gregory Peckem v hlavní roli neohroženého právníka přimělo mnoho amerických studentů k zahájení právního studia s ideou pozdější angažované práce v ghettech ve prospěch sociálně slabších a rasově utiskovaných. Odlivu talentů do této oblasti tak byly velké firmy na Wall Streetu nuceny čelit mimořádným zvýšením platů.

⁴⁹⁾ Podle nedávných průzkumů veřejného mínění si ale právníci stále ještě ve svůj prospěch udržují poměrně slušný náskok oproti dvěma jiným tradičně málo důvěryhodným stavovským uskupením – totiž politikům, pod nimiž jsou už jen obchodníci s auty.

In the legal instruction provided by the faculties of law, the reforms initiated by Christopher C. Langdell, the Dean of the Law School at Harvard University, are of fundamental importance. His methods and system of legal education are followed by other law schools, the total number of which is over 170 in the United States today.

It is this type of qualified professional preparation of lawyers at the universities that is likely to preserve its place in the future.